

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Neuropsychologische behandeling

Rudolf Ponds, Carolien van Heugten, Luciano Fassotti & Ellie Wekking (red.), (2010)

Uitgeverij Boom, Amsterdam

408 pagina's

ISBN 9789085064343

Website: www.neuropsychologischebehandeling.nl

In oktober 2010 is het boek *Neuropsychologische behandeling* uitgekomen. In 2003 is voor het eerst geïnteriseerd wat er in Nederland beschikbaar is aan neuropsychologische behandelingen door Ellie Wekking e.a. (2003). Door de grote verscheidenheid aan behandelingen, protocollen en richtlijnen werd de behoefte aan een overzicht duidelijk. In 2007 is *Richtlijnen Cognitieve Revalidatie niet-aangeboren hersenletsel* (Rasquin & Van Heugten, 2007) opgesteld, maar een compleet overzichtboek in de lijn van de boeken *Klinische neuropsychologie* (Deelman e.a., 2004) en *Neuropsychologische diagnostiek* (Hendriks e.a., 2006) bestond tot deze uitgave niet. De aanvulling op deze boeken is volgens mij goed geslaagd.

Door één gedegen overzicht van bestaande behandelingen te geven, hopen de redacteurs het evidence-based behandelen te bevorderen en de protocollen en behandelingen (verder) te standaardiseren. Bovendien willen zij bewerkstelligen dat psychologen niet langer lokaal nieuwe behandel mogelijkheden onderzoeken, maar dat de samenwerking tussen verschillende revalidatiecentra en instellingen bevordert wordt en dat men kan profiteren van kennis die elders al opgedaan is zodat het wiel niet telkens opnieuw uitgevonden hoeft te worden.

Bij het boek hoort een website (www.neuropsychologischebehandeling.nl) waar, naast het boek in digitale versie, protocollen gedownload kunnen worden. Een groot voordeel van de website is dat het toevoegen van nieuwe protocollen en behandelmodules snel en gemakkelijk gaat, waardoor nieuwe kennis sneller breed toegankelijk gemaakt kan worden. Behandelaren worden dan ook uitgenodigd om contact op te nemen als zij nieuwe protocollen hebben die geschikt kunnen zijn voor de website. De website zal een steeds meer op zichzelf staand medium worden door deze toevoegingen. De lay-out van de website is eenvoudig te volgen en naast een aantal gratis richtlijnen, is het mogelijk om tegen betaling (maximaal tien euro) andere behandelprotocollen te downloaden. De website is sinds begin oktober 2010 de lucht in gegaan en het ziet er naar uit dat dit een

waardevolle toevoeging aan het boek kan vormen als de verwijzingen uit het boek naar protocollen snel terug te vinden zijn.

Het boek bestaat uit drie delen. Hoewel het eerste deel niet direct over behandelingen gaat, geeft het duidelijke achtergrondinformatie over de neuropsychologische revalidatie en algemene maatschappelijk relevante onderwerpen vanuit dit vakgebied komen aan bod. Na een algemene inleiding beschrijft hoofdstuk 2 neuropsychologische behandelmodellen en het ICF-model (International Classification of Functioning; WHO, 2002). Dit model beschrijft aan de hand van functies, activiteiten en participatie de stoornissen en de gevolgen ervan die bij een patiënt kunnen spelen. Ook de rol van omgevingsfactoren en persoonlijke factoren wordt hierin meegenomen. Aan dit model wordt door het hele boek gerefereerd. Het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek in de klinische praktijk wordt beschreven in hoofdstuk 3. Op uitgebreide en aantrekkelijke manier worden de mogelijkheden van behandelbeoordelingen beschreven, waarbij de auteurs zich niet beperken tot evaluatie in de praktijk, maar eveneens op laagdrempelige wijze onderzoeksdesigns behandelen die geschikt zijn voor het uitvoeren van onderzoek in de praktijk. Het hoofdstuk over de economische evaluatie van neuropsychologische behandelingen geeft weer hoe de effectiviteit van behandelingen uitgedrukt kan worden in geld of andere economische eenheden. Hoewel dit onderwerp steeds belangrijker wordt, lijkt het op het eerste gezicht wat ver te gaan voor een boek dat zich richt op behandeling. Het blijkt echter een helder geschreven hoofdstuk te zijn dat goed als leidraad kan dienen voor mensen met interesse op dit gebied en als inleiding voor mensen die onbekend zijn met dit onderwerp. In het vierde hoofdstuk, 'Grenzen aan neuropsychologische behandeling', ligt de nadruk op beperkingen van de mogelijkheden van behandeling. Hierin wordt aandacht besteed aan onder andere of de juiste zorg geboden wordt voor de juiste patiënt en aan onderwerpen als de invloed van gedragsmatige en inzichtstoornissen. Het al dan niet veranderen van het gezin en de thuissituatie (het systeem) komt eveneens aan de orde. Dit hoofdstuk had wellicht ook goed gepast in het laatste deel van het boek, waar ingegaan wordt op de niet-cognitieve kant van neuropsychologische behandeling in de revalidatie en waar gedragsmatige aspecten verder aan bod komen.

Het tweede deel van het boek beschrijft per stoornis verschillende behandelmethoden. Elk hoofdstuk geeft per functiedomein een beschrijving van de be-

schikbare behandelingen. Dit deel is dan ook zeer bruikbaar voor de dagelijkse praktijk. In elk hoofdstuk wordt een zo volledig mogelijk beeld gegeven van bestaande en soms ook nieuwe behandelmogelijkheden. Zo bieden de hoofdstukken over geheugen en neglect en hemianopsie een heel uitgebreid overzicht. In dit laatstgenoemde hoofdstuk over neglect en hemianopsie wordt het onderscheid tussen beide stoornissen weergegeven en worden, naast bekendere methoden, ook wat minder onderzochte methoden beschreven. Dit maakt de diversiteit goed duidelijk en zorgt voor keuzemogelijkheden in behandelingen voor de lezer. De beschrijving van veelbelovende nieuwe methoden en behandelingen in verschillende hoofdstukken lijkt bedoeld als een extra motivatie voor het uitbreiden van evidence-based studies voor neuropsychologische behandelingen. Wat ook prettig is, is dat de opbouw van de behandeling in bijvoorbeeld het hoofdstuk over executieve stoornissen en aandachtsstoornissen gradueel is, waardoor het zowel bruikbaar wordt voor patiënten met ernstiger stoornissen als voor patiënten met mildere stoornissen. Deze opbouw is echter afwezig in sommige andere behandelingen die beschreven worden, waardoor de behandelingen te ingewikkeld zijn om bij patiënten met meerdere of complexe cognitieve stoornissen te gebruiken. Hierdoor wordt de toepasbaarheid beperkt. Dit is niet zozeer een tekortkoming van het boek, maar lijkt eerder door de bestaande behandelmogelijkheden te komen. Een belangrijke aanvulling in dit deel van het boek is het hoofdstuk over vermoeidheid na niet-aangeboren hersenletsel. Dit hoofdstuk wijkt in opbouw iets af van de andere hoofdstukken, omdat er meer aandacht besteed wordt aan diagnostiek, maar behandeling komt in dit hoofdstuk ook zeker aan de orde.

Het derde deel van het boek beschrijft de niet-cognitieve kant van de revalidatie waar de neuropsycholoog bij betrokken is. De hoofdstukken over verwerking, seksualiteit en psychosociale behandeling zijn meer psychologisch van aard en beschrijven in algemenere zin mogelijke interventies. Er wordt een goed beeld gegeven van de mogelijke problemen waar een patiënt tegenaan kan lopen en hoe je als therapeut hier een rol in kan spelen en er wordt ruim aandacht besteed aan de therapeutische rol in dit proces. De combinatie van de cognitieve stoornissen en de psychosociale zorg in één boek is handig en benadrukt de benadering van de patiënt als individu met meerdere mogelijke stoornissen, die niet alleen het eigen functioneren, maar ook de omgeving beïnvloeden.

In het hoofdstuk Psycho-educatie komt wat uitgebreider de invloed van talige processen en afasie op psychologische interventies aan bod en wordt er een handig communicatieschema gegeven. Afasie is door de omvangrijkheid van het gebied van taalstoornissen buiten beschouwing gelaten in dit boek. Het is jammer dat de invloed van fatische stoornissen op de beschreven behandelingen ook nauwelijks besproken wordt. Hierdoor komt deze groep patiënten weinig aan bod.

Opvallend is dat thema's als depressie en inzicht door het hele boek zijdelings genoemd worden, maar dat de behandeling van deze stoornissen in verhouding tot andere stoornissen wat onderbelicht blijft. Zeker de behandelmogelijkheden voor depressie na hersenletsel had ik zelf iets uitgebreider verwacht. Over het algemeen zijn de redacteuren er naar mijn mening goed in geslaagd om een mooi, overzichtelijk en leesbaar boek te maken dat voor bijna alle facetten van de neuropsychologische behandeling handvatten biedt. Ook zal het zeker kunnen helpen bij het bevorderen van onderzoek in de dagelijkse praktijk. De website biedt hopelijk uitkomst waar het gaat om standaardisatie en toegankelijkheid van behandelingen, zodat we elkaars 'wielen' kunnen gebruiken. Ik kan het boek zeker aanraden als naslagwerk voor alle psychologen die te maken hebben met patiënten met niet-aangeboren hersenletsel.

Laurien Aben

Literatuur

- Deelman, B., Eling, P., De Haan, E. & Van Zomeren E. (red.), (2004). *Klinische neuropsychologie*. Amsterdam: Boom.
- Hendriks, M., Kessels, R., Gorissen, M. & Schmand, B. (red.), (2006). *Neuropsychologische diagnostiek: De klinische praktijk*. Amsterdam: Boom.
- Rasquin, S. & Van Heugten, C. (red.), (2007). *Richtlijnen Cognitieve Revalidatie niet-aangeboren hersenletsel*. Hoensbroek: ZonMW Consortium Cognitieve Revalidatie.
- Wekking, E., Van Heugten, C.M., Vink, M. & Hochstenbach, J. (2003). *Neuropsychologische behandeling en begeleiding: Op weg naar een protocol*. Eindrapport van de Commissie Behandeling, sectie Neuropsychologie, NIP.
- World Health Organisation (WHO) (2001). *International Classification of Functioning, disability and Health: icf*. Nederlandse vertaling (2002). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.